

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 6. mai 2021 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Aage Thor Falkanger
dommer Knut H. Kallerud
dommer Ingvald Falch
dommer Kine Steinsvik

HR-2021-974-A, (sak nr. 21-012704STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 28. desember 2020

A (advokat Halvard Helle)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Kristin Røhne)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Kallerud:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder anke over domfellelse for overtredelse av straffeloven § 280 – uaktsom forvoldelse av betydelig skade på en annens kropp eller helse. Spørsmålet er om en syklist som var utsatt for en trafikkulykke, fikk en «betydelig skade» i form av «langvarig sykdom», jf. straffeloven § 11.
- (3) A er tiltalt for overtredelse av straffeloven § 280 og veitrafikkloven § 3. I grunnlaget for tiltalen heter det blant annet at hun 8. juli 2019 førte en personbil over i det motgående kjørefeltet uten å være tilstrekkelig aktsom, slik at det oppsto et sammenstøt med B som kom syklende der. Jeg kommer tilbake til Bs skader.
- (4) Ved Asker og Bærum tingretts dom 26. juni 2020 ble A domfelt i samsvar med tiltalen til betinget fengsel i 24 dager og 15 000 kroner i bot. Hun ble også idømt tap av føreretten i tolv måneder og dømt til å betale 40 000 kroner i oppreisningserstatning til B.
- (5) Etter anke fra begge parter avsa Borgarting lagmannsrett dom 28. desember 2020 med slik domsslutning:
- «Anken over lovanvendelsen forkastes.
- I tingrettens dom gjøres den endring at straffen fastsettes til fengsel i 18 – atten – dager og at A, født 00.00.1994, idømmes tap av førerett for motorvogn i 1 – ett – år og 6 – seks – måneder.»
- (6) A har anket til Høyesterett over lovanvendelsen under skyldspørsmålet og reaksjonsfastsettelsen. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 17. februar 2021 ble anken over lovanvendelsen tillatt fremmet.
- (7) Saken er for Høyesterett behandlet ved fjernmøte, jf. midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. § 3.

Mitt syn på saken***Fornærmedes skader***

- (8) B ble kjørt i ambulanse til sykehus og operert for skader i overkjeven, øyelokket og neseveggen og behandlet for sårskader i pannen. Han hadde også hjernerystelse. Sykehusinnleggelsen varte i ti dager. Som følge av skadene var B 100 prosent sykemeldt i åtte uker og deretter 50 prosent sykemeldt i fem uker, til sammen 13 uker.

(9) Lagmannsretten viser til tingrettens dom hvor skadene er beskrevet slik:

- «• Brudd i overkjeve hvor han har titanplate nå
- To fortenner byttet med kroner, skade på tenner ved siden av, løse tenner, skade på tannkjøtt
- Neseveggbrudd
- Stor flenge over venstre øye (tross sykkelhjelmer), hvor bindevev under muskler ble dratt av og arterie måtte limes sammen.

Retten legger til grunn at sykmeldingene skyldes også rehabilitering fra disse skadene (bidiagnose Skade Ansikt INA), selv om hjernerystelse er hovedskade. Han er operert for skadene ovenfor, har gått minst 5-6 ganger til tannlege, trengt oppfølging hos optiker og gått hos kiropraktor. Antall sting utvendig og innvendig er av et slikt omfang at det ikke er talt.

Retten legger i totalvurderingen av 'langvarig sykdom' vekt på at B fortsatt blir sliten ved mye skjermbruk selv om han skjøtter jobben sin – han 'er ikke 100 %', til tross for at han har gjort øyeøvelser for hjernen. Videre er det av betydning at han fortsatt har begrenset mimikk blant annet på grunn av stiv overleppe, venstre øye henger litt og øyelokket der ikke kan heves og han har et godt synlig arr ned mot øyet. Han skal til vurdering for ny øyeoperasjon i september 2020, siden han fortsatt sliter med å lukke øyet ordentlig. Kiropraktor skriver i uttalelse 2. januar 2020 at han bør gå til oppfølging en gang i måneden i et år for å unngå tilbakefall til stiv ryggrad, som ble verre etter ulykken.»

(10) Aktor har for Høyesterett opplyst at B i oktober 2020 ble operert i et forsøk på å rette en asymmetri ved venstre øyelokk. Av et legenotat fra desember 2020 fremgår at dette fortsatt ikke er «optimalt» og at han har et «noe elevert øyebryn» på samme side. Han går fortsatt periodevis til oppfølging hos kiropraktor.

Straffeloven § 280

(11) Straffeloven § 280 setter straff for uaktsom forvoldelse av «betydelig skade på en annens kropp eller helse». Bestemmelsen avløste straffeloven 1902 § 238 om uaktsom forvoldelse av betydelig skade på legeme eller helbred. Den tidligere bestemmelsen i § 237 om uaktsom forvoldelse av blant annet sykdom og arbeidsudyktighet som varer over to uker, ble ikke videreført i straffeloven 2005. Det er dermed en forutsetning for å kunne straffe uaktsom skadetilføyelse på kropp eller helse etter straffeloven 2005 at skaden er «betydelig».

Legaldefinisjonen i straffeloven § 11

(12) Straffeloven § 11 første ledd lyder slik:

«Med betydelig skade på kropp og helse menes tap eller vesentlig svekkelse av en sans, et viktig organ eller en viktig kroppsdel, vesentlig vansirethet, livsfarlig eller langvarig sykdom, eller alvorlig psykisk skade.»

- (13) For at en handling skal omfattes av § 280 må det være forvoldt en betydelig skade, slik dette uttrykket er uttømmende definert i § 11. Både skade på kroppen og på helsen omfattes, forutsatt at skaden er betydelig.
- (14) Det aktuelle alternativet i saken her er «langvarig sykdom». Det samme uttrykket ble benyttet i straffeloven 1902 § 9. I Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 409 uttaler departementet at uttrykket langvarig sykdom «er en ren videreføring av gjeldende rett». Rettskildene knyttet til den tidligere bestemmelsen er derfor fortsatt relevante.

Nærmere om uttrykket «sykdom»

- (15) I Rt-1971-1194 la Høyesterett til grunn at «sykdom» omfatter «enhver patologisk tilstand som gjør legebehandling påkrevd, – ikke bare hva man i vanlig språkbruk vil betegne som sykdommer». Et knivstikk ble derfor omfattet av lovens uttrykk «sykdom». En slik forståelse var nødvendig for at bestemmelsene i loven skulle «få sammenheng og en rimelig slagvidde», heter det i dommen. For at en skade skal omfattes av sykdomsbegrepet må den altså kreve medisinsk behandling.
- (16) Rene psykiske skader faller utenfor sykdomsbegrepet, jf. Rt-2013-1537 avsnitt 14. Slike skader skal vurderes etter alternativet «alvorlig psykisk skade» som ble tatt inn i definisjonen ved lov 22. mai 1992 nr. 49. Bakgrunnen for lovendringen fremgår av Ot.prp. nr. 20 (1991–1992), se særlig side 23 til 24. I spesialmotivene på side 66 fremgår at «slike tilstander som lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander» faller utenfor, jf. også Rt-2013-1537 avsnitt 15 og 16.
- (17) Jeg kommer noe tilbake til sykdomsbegrepet i forbindelse med drøftelsen av hvor lenge en sykdom kan sies å vare.

Kravet til «langvarig sykdom»

- (18) Det er her både spørsmål om hvor langt tidsforløp som i alminnelighet må kreves, og hvor lenge etter en skadetilføyelse fornærmede er i en tilstand som etter loven skal regnes som en «sykdom».
- (19) Jeg ser først på *hvor lenge sykdomstilstanden må vare*. Rent språklig gir uttrykket «langvarig» begrenset veiledning. Isolert sett antar jeg at man i vanlig språkbruk gjerne vil karakterisere en følgetilstand etter en skade som langvarig dersom den strekker seg utover et par måneder. Ut fra det jeg har nevnt om opphevelsen av straffeloven 1902 § 237, er det uten videre klart at tilstanden må vare mer enn to uker.
- (20) Rettspraksis gir imidlertid noe avklaring utover dette.
- (21) I Rt-1900-633 kom Høyesterett – under noe tvil – til at syv uker ikke var tilstrekkelig etter den tilsvarende bestemmelsen i den dagjeldende straffeloven. Ved bedømmelsen måtte man «se hen til de Legemsfornærmelser, hvorved langvarig sykdom er sidestillet ... og gjør man dette, synes det mig, at en Sygdom, der som i nærværende tilfælde, vilde have varet i 7 Uger som Følge af en Beskadigelse af Benet, ikke kan siges at staa paa Linie med de Legemsbeskadigelser, der forøvrigt nævnes i §en ...».

- (22) Spørsmålet kom opp på ny i Rt-1928-631. Etter å ha slått fast at det av andre bestemmelser kunne utledes at to uker ikke er tilstrekkelig, og at heller ikke syv uker er nok, jf. Rt-1900-633, kom flertallet på fem dommere til at når den aktuelle sykdommen hadde vart «ialfald i 4 maaneder», måtte den karakteriseres som langvarig. I motsetning til i dommen fra 1900 mente flertallet at sammenhengen med de andre tilstandene som nevnes i definisjonen ikke ga særlig veiledning. Man var derfor «væsentlig henvist til den almindelige opfatning og den almindelige sprogbrug». Mindretallet på to dommere mente at sykdommen ikke kunne anses langvarig og tok ved vurderingen «særlig hensyn til de betydelige skader hvormed langvarig sygdom sidestilles ...».
- (23) I rettspraksis er det altså avklart at syv uker er for kort og at fire måneder i alle fall er tilstrekkelig. Det finnes ingen høyesterettsavgjørelser som tar stilling til tidsforløp mellom disse ytterpunktene.
- (24) I forarbeidene til lovendringer fra nyere tid er det gjennomgående vist til de to gamle avgjørelsene jeg har nevnt, uten at det gjøres noen ytterligere avgrensninger. I Ot.prp. nr. 20 (1991–1992) side 22 nevner departementet at det i rettspraksis er slått fast at langvarig sykdom «i hvert fall foreligger der sykdommen har vart mer enn 4 måneder». Straffelovkommisjonen foreslo enkelte endringer i legaldefinisjonen av «betydelig skade», men ville videreføre uttrykket «langvarig sykdom», se NOU 1992: 23 side 63. Kommisjonen sier ikke noe om hvor lenge tilstanden må vare. I Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) slutter departementet seg til kommisjonens forslag og uttaler på side 164 at «langvarig sykdom vil etter praksis iallfall si sykdom som varer i ca 4 måneder eller mer». Som nevnt heter det videre på side 409 at uttrykket langvarig sykdom «er en ren videreføring av gjeldende rett». Det holdes altså åpent om også kortere tidsrom enn fire måneder kan omfattes.
- (25) I Rt-2013-1537 kom det opp spørsmål om man i et tilfelle hvor den fysiske sykdomsperioden var for kort til å falle inn under «langvarig», kunne legge til en periode med psykiske lidelser som ikke var «alvorlige» i lovens forstand. Høyesterett avviste dette og uttalte i avsnitt 17:
- «Etter dette kan man etter mitt syn ikke forstå alternativet ‘langvarig Sygdom’ i § 9 slik at man til en periode med fysiske lidelser som i seg selv er ikke lang nok til å kvalifisere som ‘langvarig Sygdom’, kan legge en ytterligere periode med psykiske lidelser som i seg selv ikke er ‘alvorlige’ i lovens forstand, for på den måten å få en lang nok sykdomsperiode. Det må gjelde selv om hele perioden er dekket av sykmeldinger.»
- (26) Min konklusjon så langt er at det av rettskildene ikke kan utledes mer enn at syv uker ikke kan regnes som «langvarig sykdom», at fire måneder i alle fall er tilstrekkelig, og at det etter en isolert forståelse av ordlyden kan regnes som en langvarig sykdom dersom tilstanden strekker seg utover et par måneder.
- (27) Jeg føyer til at det ikke ser ut til å være noen etablert praksis fra ting- og lagmannsrettene med hensyn til sykdommens varighet, og at det for Høyesterett ikke er opplyst noe om påtalepraksis.
- (28) Jeg finner imidlertid noe veiledning i det synspunktet jeg har referert fra Rt-1900-633 om at de tilstandene som nevnes i definisjonen i noen grad bør holdes opp mot hverandre. De

øvrige tilfellene er til dels meget alvorlige. Også uttrykket «langvarig sykdom» bør derfor reserveres for de mer alvorlige tilfeller. I Ot.prp. nr. 20 (1991–1992) side 23 er departementet – i en annen forbindelse – inne på noe av det samme når det uttales at det «sett i sammenheng med de øvrige tilstander i bestemmelsen», ikke er naturlig å stille så strenge krav til den psykiske skade at det nødvendigvis må foreligge en psykose for å gi bestemmelsen anvendelse. Den sammenhengen uttrykket «langvarig sykdom» inngår i, bør etter dette få betydning både for den tidsperiode som kreves og for hvor alvorlig tilstanden må være for å omfattes.

- (29) I Johs. Andenæs, Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene ved Kjell Andorsen, 2008, heter det på side 89 at man neppe utelukkende kan se hen til tidsmomentet: «Til en viss grad må det også være berettiget å foreta en helhetsvurdering, hvor det også tas hensyn til hvor alvorlig skaden er». Eksemplet som brukes er at det er forskjell på å sitte hjemme med vann i kneet og å ligge på sykehus med alvorlige skader. Lignende uttalelser om skadens alvor gjenfinnes i Rt-2012-1326 avsnitt 15, Rt-2013-1537 avsnitt 13 og Magnus Matningsdal, Norsk spesiell strafferett, 2021 side 146. Synspunktet er ikke utdypet.
- (30) Hvor alvorlig tilstanden er kan vanskelig tillegges avgjørende vekt for lengden av den sykdomsperioden som må til for å falle inn under definisjonen i § 11. For å ivareta legalitetsprinsippet må sykdommen – uavhengig av dens alvor – karakteriseres som «langvarig». Jeg forstår heller ikke de kildene jeg har vist til på noen annen måte. Slik jeg ser det, vil nok skadens alvor først og fremst få betydning ved vurderingen av om tilstanden er av en slik karakter at den må regnes som en «sykdom» i lovens forstand.
- (31) Jeg er etter dette kommet til at det som et utgangspunkt vil være naturlig å karakterisere en sykdomstilstand som varer i *omkring tre måneder* eller mer etter en skadetilføyelse som i saken her som «langvarig» i lovens forstand.
- (32) For at lovens krav skal være oppfylt må fornærmede etter dette være i en tilstand som regnes som «sykdom» i omkring tre måneder eller mer. Når det gjelder fysiske skader som oppstår etter en slik hendelse som i saken her, antar jeg at det bør kunne legges til grunn at dette vilkåret i alle fall er oppfylt i den perioden fornærmede av den grunn er minst 50 prosent sykemeldt. Dersom fornærmede ikke er i arbeid, eller det av andre grunner ikke er aktuelt med sykemelding, vil det trolig kunne gi noe veiledning å undersøke hvor lang sykemeldingsperiode som ville vært forventet dersom vedkommende var i arbeid.
- (33) Ikke sjelden vil fornærmede ha plager også etter at de fysiske skadene i det vesentlige er tilhelet og sykemeldingsperioden er over, slik saken her er et eksempel på. Spørsmålet er da *hvor lenge etter at skaden oppsto vedkommende kan sies å ha en sykdom* i lovens forstand. Jeg viser her til det jeg tidligere har sagt om sammenhengen med bestemmelsen for øvrig og det jeg har sitert fra Ot.prp. nr. 20 (1991–1992) side 66 om at «lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander» faller utenfor uttrykket «alvorlig psykisk lidelse». På samme måte bør lettere fysiske plager og ettervirkninger etter en skade som vedvarer utover den aktuelle eller forventede sykemeldingsperioden i alminnelighet falle utenfor sykdomsbegrepet.
- (34) Individuelle forhold ved fornærmede bør etter mitt skjønn gjennomgående spille en begrenset rolle ved vurderingen om det foreligger en «langvarig sykdom». Eksempelvis bør ikke en ekstraordinært lang sykemeldingsperiode på grunn av særlige krav

som stilles i fornærmedes yrke komme siktede til skade, med mindre skyldkravet helt unntaksvis skulle være oppfylt også i denne relasjon.

Oppsummering

- (35) I alminnelighet vil en «sykdom» være «langvarig» slik dette uttrykket skal forstås i straffeloven § 11 dersom den etter en skadetilføyelse som i saken her varer i omkring tre måneder eller mer.
- (36) Tilstanden må i hele perioden være så alvorlig at den faller inn under lovens uttrykk «sykdom» slik jeg tidligere har gjort rede for. Ved denne vurderingen vil det i normaltillfellene kunne tas utgangspunkt i hvor lang sykemeldingen er, eller ville vært om fornærmede var i arbeid.

Den konkrete vurderingen

- (37) Fornærmede var sykemeldt i alt 13 uker på grunn av de skadene han ble påført i ulykken, hvorav de siste fem ukene 50 prosent. Dette er innenfor den tidsrammen jeg har kommet frem til at bør legges til grunn for «langvarig sykdom».
- (38) Det er dermed ikke nødvendig å gå inn på fornærmedes plager etter sykemeldingsperioden. Jeg føyer likevel til at etter mitt syn var disse ikke av et slikt alvor at de kan karakteriseres som «sykdom» i lovens forstand.
- (39) Anken må etter dette forkastes.
- (40) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (41) Dommer **Steinsvik:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (42) Dommer **Falch:** Likeså.
- (43) Dommer **Falkanger:** Likeså.
- (44) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (45) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.